

BUĞDAY
İHRACATINDA
HEDEF ÜLKE

IRAK

2019

İrak'ın ithal ettiği ürünlerin başında gelen buğday unu her yıl artış göstermektedir. 2015 yılında 447 milyon dolarlık buğday unu ithal eden ülkede 2016 yılında bu rakam 501 milyon dolara çıkmıştır. Özellikle iç karışıklıkların had safhaya çıktığı 2017 yılında ise buğday ithalatı yüzde 32'lik artışla 661 milyon dolara yükselmiştir.

Ülkenin pirinç ithalatı da 2017 yılında 634 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye, Irak'a ihraç ettiği başlıca ürünler arasında yer alan Un, kek/bisküvi ve makarna da pazarın liderliğini elinde bulundurmaktadır. Türkiye'nin 2017 yılında bu ülkeye gerçekleştirdiği 9 milyar 56 milyon dolarlık ihracatın ilk sırasında yer alan mücevherat ve külçe altından sonra buğday unu gelmektedir. Irak 2017 yılında dışarıdan aldığı 661 milyon dolarlık buğdayunun 580 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den karşılamıştır.

İrak, 39 milyonluk nüfusuyla dünyanın en büyük tahıl ithalatçıları arasında yer almaktadır. Ülkede yılda ortalama 6 milyon ton buğday tüketilmektedir. Buğday ekim alanları azalan ülkenin ilerleyen süreçte buğday, un, makarna ve bisküvi ithalatını artırması gerekmektedir. Ülkenin 2020-21 döneminde tahılda ithalat gereksiniminin 4,5 milyon ton civarında olacağı tahmin edilmektedir. Bunun 2,9 milyon tonunu un ve 1,1 milyon tonunu pirinç oluşturacaktır. Irak, yıllar süren savaşlar ve toplumsal kargaşanın ardından ekonominin tüm sektörlerine sirayet eden bir dizi zorlukla karşı karşıya kalmıştır.

Bu zorlukların başlıcaları; sosyal ve ekonomik altyapı durumunun kötüleşmesi, toplumun sosyal dokusunun bozulması ve petrol gelirlerine bağımlılığın artması gelmektedir. Irak'ın GSYİH'sinin üçte ikisi ve ithalat ile mali gelirlerin neredeyse tamamını petrol gelirleri oluşturmaktadır.

Yaklaşık 39 milyon nüfusa ve yıllık %2,6'lık nüfus artış oranına sahip Irak'ta vatandaşların yarısından fazlası 20 yaşın altındadır. Çok uzun bir ticaret geçişi, derin ticari gelenekleri ve zengin doğal kaynakları ile (kanıtlanmış petrol rezervleri bakımından dünya ikincisi) Irak, kültür ve ticaretin kesiştiği noktada yer alıyor ve müthiş bir potansiyele sahiptir.

Irak ekonomisi, petrol fiyatları ve mali istikrardaki artış sayesinde 2016'da yüzde 10'un üzerinde güçlü bir büyüme kaydetmiştir.

Irak'ın uzun dönemli ekonomik gelişmesi için kilit önemde olan ürün çeşitlendirmesinin başarılabilmesi, özel sektörün katılımını sağlayacak güçlü bir yatırım ortamı gerektirmektedir. Bunun için de güvenlik atmosferinin sağlanması ve hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi şarttır.

Resmi rakamlara göre, her beş Iraklıdan biri çiftçi. Tarım daha çok küçük araziler temelinde ve düşük yatırım-düşük kazanç sistemine göre yapılıyor. Tarımsal ürün verimi ise başka yerlere kıyasla düşük. Çiftçilerin büyük bölümü (yüzde 75) tarımsal ürünlerin yetiştirilmesinden gelir elde ediyor.

Gelirin geri kalanı ise hayvan yetiştiriciliği ve hayvan ve tarım ürünlerini birlikte yetiştiren tesislerden elde ediliyor.

En çok yetiştirilen ürünler buğday ve arpa. Bunlar daha çok kuzey ve orta kesimlerde yağış alan bölgelerde ekiliyor. Güney kesimlere doğru ise tarım Dicle ve Fırat nehirlerinden gelen suya bağımlı durumda.

Hükümetin tarım politikasını, sektör girdilerinin (gübre, tohum, ilaç, tarım aletleri ve makineler) kontrol ve sübvansiyonu karakterize etmektedir. En önemli ürün olan buğday üzerinde sıkı kontrol uygulanmakta ve serbest piyasa şartlarının olmaması buğday ticaretini etkilemektedir.

Irak'ta tarım, artan nüfusu besleme baskısını derinden hissetmektedir. Yıllık gıda açığını karşılamak adına temel gıda maddeleri ithalatı için 5 milyar dolar ödeyen Bağdat, ülke içindeki üretimin sürdürülebilir şekilde artırılmaması durumunda önümüzdeki yıllarda çok daha yüksek rakamlar ödemek zorunda kalabilir. Irak, yılda ortalama 2,6 milyon ton buğday ithal etmektedir. Başta buğday olmak üzere tüm tahılların ithalatı için yıllık 750 milyon dolar ödenmektedir.

Ülkede en çok yetiştirilen tarım ürünleri, daha çok buğday ve arpa olmak üzere tahıllar ve ekilebilir alanların yüzde 80'i bu ürünlere ayrılmaktadır. Buğday en çok kuzey ve orta kesimlerdeki yağış alan bölgelerde ekilmektedir. Iraklı çiftçiler, ülke genelinde 3 milyon hektarlık alan buğday ve arpa ekmektedir.

İraklı çiftçiler, buğdayı daha çok bu ürünün anavatanı olan topraklarda yetiştirmektedir. Irak'ta ekilebilir alanlar, ülke yüzölçümünün yaklaşık yüzde 15'ine, yani 8 milyon hektara tekabül etmektedir. Fakat sadece 4-5 milyon hektarlık alana ekim yapılmaktadır. Ekilen arazilerin %70 ile %85'ine tahıl ekilmektedir.

Su kıtlığının yanında DAES'in, ülkenin tahıl kuşağını oluşturan Selahaddin, Ninova, Kerkük ve Anbar eyaletlerini 2014 yılında işgal etmesi de tahıl üretimini etkilemiştir. Bu bölgelerdeki karmaşa yüzünden Bağdat, yıllık buğday ve arpa üretiminin üçte birlik bölümünden, bir başka deyişle her yıl 1 milyon ton buğdaydan mahrum kalmıştır. Çatışma alanlarındaki makine ve sulama tertibatları da zarar görmüştür. Sulama suyunun az olmasından dolayı, çiftçiler kuru pirinç üretimi tekniklerine yönlendirilmiştir. Normalde hükümet tarafından dağıtılan tohumların ellerine zamanında ulaşmaması sebebiyle birçok çiftçi sertifikasız tohumlar kullanmak zorunda kalmış ve bu da düşük verime yol açmıştır. Irak, 2017-18 döneminde 4,1 milyon ton buğday ithal etmiştir. Buğday üretiminin her geçen yıl azaldığı ülkede bu yıl da üretimin geçtiğimiz yıla göre yüzde 14 ve beş yıllık ortalamaya göre yüzde 20 düşeceği tahmin edilmektedir.

Irak, 2019-20 döneminde 4 milyon dönümlük araziye buğday ekmiştir. Amerikan Tarım Bakanlığı'nın (USDA) tahminlerine göre, ülkedeki buğday hasadı 2019-20 döneminde 4 milyon ton civarında kalacaktır. USDA'ya göre Irak'ın buğday stokları dönem başında 880 bin tondan 1,3 milyon tona çıkacak.

Irak Ticaret Bakanlığı, 1 numaralı buğdayın tonuna yaklaşık 487 dolar ödeyerek buğday üreticilerini desteklemektedir. Yine de verilen bu fiyat, önceki yıllara göre keskin bir düşüşü ifade ediyor ve önümüzdeki yıllarda ekim alanlarının azalmasına yol açabilir. Geçtiğimiz yıllarda düşük seyreden petrol fiyatları ve ülkede devam eden çatışmaların, hükümetin tarım sektörüne verdiği desteği olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Önümüzdeki 2020-21 döneminde (Temmuz/Haziran) tahılda ithalat gereksiniminin 4,4 milyon ton civarında olacağı tahmin edilmektedir. Bunun 2,9 milyon tonunu (un şeklinde olmak üzere) buğday ve 1,1 milyon tonunu pirinç oluşturacaktır. Toplam tahıl ithalatı geçtiğimiz yıla göre aynı kalmakla birlikte, beş yıllık ortalamanın yüzde 20 üzerinde seyredecektir.

Irak'ta un ithalatından özel sektör sorumlu olsa da hükümet buğday ithalatını sıkı şekilde kontrol etmektedir. USDA'ya göre, un ithalatında 2014 yılından bu yana görülen yüzde 50'lik artış, yerel üretimin Iraklı fırıncıların kalite beklentilerini karşılamadığını göstermektedir.

Irak yılda 4,5-5 milyon tonluk buğdaya ihtiyaç duymaktadır. Bu da her yıl 2 milyon ton civarında ithalat yapması gerektiğini göstermektedir. Irak'ta tahıl ithalatı Irak Tahıl Ofisi tarafından kontrol edilmektedir. İthalatın çoğunluğu ABD, Kanada ve Avustralya menşeli ürünleri kapsamaktadır. Ticaret Bakanlığı'na bağlı olan Tahıl Ofisi, ülkedeki gıda yardımı programı kapsamında kullanılmak üzere düzenli olarak

uluslararası ihale duyuruları yapmaktadır. Bu program kapsamında un, yemeklik yağ, pirinç, şeker ve bebek mamasından oluşan paketler halka karne ile dağıtılmaktadır. Sistem kapsamında, ithal edilen buğday, yerel buğdayla karıştırılarak un elde edilmektedir.

Yerel ve ithal buğday, Tahıl Ofisi'nin belirlediği formüle göre devlete ait buğday işleme şirketi tarafından değirmencilere gönderilmektedir.

Sonuç olarak, üretilen unun büyük bölümü, dünyanın en büyük gıda dağıtım sistemi olan PDS kapsamında ihtiyaç sahibi vatandaşlara dağıtılmaktadır.

İRAK PAZARINDA TÜRKİYE VE VAN FIRSATLARI

- Yabancı yatırıma ve ithalata ihtiyaç duyan komşu ülke pazarındaki avantajlarımızı şöyle sıralayabiliriz:
- Coğrafi yakınlık ve buna bağlı ucuz nakliye
- Türk ürünlerinin rakiplerine göre ucuz ve kaliteli olması.
- Firmalarımıza ve ürünlerimize olumlu imajlarından dolayı sıcak yaklaşılması
- Müteahhitlerimize güven duyulması ve kültürel yakınlık
- Erbil ve Bağdat'ta Vakıfbank, İş Bankası, Al Baraka ve Ziraat Bank şubelerinin bulunması
- Kaliteli ve ihraca uygun tahıl varlığı

Irak, dünyanın en büyük tahıl ithalatçıları arasında yer almaktadır. 39 milyonluk ülkede yılda ortalama altı milyon ton buğday tüketilmektedir. Irak Ticaret Bakanlığı verilerine göre, yıllık ihtiyacının yaklaşık yarısına denk gelen üç milyon ton unu ithal etmektedir. Un ihracatında son 6 yıldır dünya lideri olan Türkiye, bu ihracatın yüzde 40'ını Irak'a yapmaktadır. Irak pazarının yüzde 90'ına Türk uncular hakimdir.

Türkiye, Irak'a ihraç ettiği başlıca ürünler arasında yer alan Un, kek/bisküvi ve makarnada pazarın liderliğini elinde bulundurmaktadır. Türkiye'nin 2017 yılında bu ülkeye gerçekleştirdiği 9 milyar 56 milyon dolarlık ihracatın ilk sırasında yer alan mücevherat ve külçe altından sonra buğday unu geliyor. Irak 2017 yılında dışarıdan aldığı 661 milyon dolarlık buğday ununun 580 milyon dolarlık kısmını Türkiye'den karşılamıştır. Türk firmalar burada adeta rakipsiz durumdadır.

Gıda ürünleri ithalatında "raf ömrüne/son kullanma tarihine" Irak Gümrüğünde aşırı hassasiyet gösterilmektedir. Kullanım/tüketim süresi bitmek üzere olan gıda ürünlerinin Irak gümrük kapısından geri çevrilmesi kuvvetle ihtimaldir.

Ülkenin bisküvi ve kek ithalatı da her geçen yıl artarak devam etmektedir. 2015 yılında bu kategorilerdeki toplam ithalat 333 milyon dolar iken 2016 yılında 513 ve 2017 yılında 525 milyon dolara çıkmıştır. Türkiye, Irak'a ihraç ettiği kek ve bisküvi ürünlerinde rakiplerine fark atmış durumdadır.

2017 yılında gerçekleşen 525 milyon dolarlık ithalatın 300 milyon dolarlık kısmını yani yüzde 57'sini Türk firmalar gerçekleştirmektedir.

Irak'ta tahıl ticaretinde son yıllarda hakim olan trend, Ticaret Bakanlığı ve özel sektör rollerinin tersine dönmesi olmuştur. 2014 öncesinde buğday ve pirinç ithalatı, PDS programında kullanılmak üzere ağırlıklı olarak Ticaret Bakanlığı tarafından yapılırken, 2014'ten bu yana ise PDS için yapılan ithalat azalmış, özel sektör tarafından yapılan un ve pirinç ithalatı ise artmıştır.

Ticaret Bakanlığı'nın buğday ithalatını azaltması, özel sektörün un ithalatını rekor seviyelere çıkarmıştır. Irak hükümeti, ülke içindeki alım fiyatının yüksek olması sebebiyle, buğday ithalatını sıkı şekilde denetlemekte, fakat un ithalatına izin vermektedir. Yine, Ticaret Bakanlığı'nın pirinç ithalatı düşerken, özel sektörün ithalatında artış sürmektedir.

VAN İLİNİN İRAK PAZARINA YÖENLİK AVANTAJLARI

Van'da yem bitkilerinden sonra en geniş üretim alanı buğday tarımına ayrılmaktadır. Bu kadar geniş bir alanda yetiştiriciliği yapılan buğdayın ihracatı önem arz etmektedir. Bu kapsamda coğrafi konum göz önüne alındığında Irak söz konusu sektör için en uygun alan olarak görülmektedir. Van' da bulunan 10 adet un fabrikasında yılda 112 bin ton un üretilmektedir.

Bu fabrikalar % 30-35 Kapasite ile çalışmaktadır. Firmaların Irak'a un ihracatı gerçekleştirmeleri durumunda tam kapasite ile çalışma imkanı sağlanacaktır. Bununla beraber tarım sektörünün gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.

